

LIBRIS

We know
books

Editor: *Vasile Burlui*

Redactor: *Tatiana Dabija*

Tehnoredactor: *Cristina Lucia Șutiu*

Coperta: *Cristina Lucia Șutiu*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ORZEAȚĂ, MIHAIL

Comunicare și diplomație în secolul XXI / Mihail Orzeată. -

Iași : Cartea Românească Educațional, 2024

Conține bibliografie

ISBN 978-606-057-315-9

316

MIHAIL ORZEAȚĂ

COMUNICARE ȘI
DIPLOMAȚIE
ÎN SECOLUL XXI

Grupul Editorial Cartea Românească Educațional

Copyright © Editura Cartea Românească Educațional, 2024

www.librariacartearomaneasca.ro/ecredu.ro

www.ecredu.ro

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

- Rotaru, Veronica, Teoria negocierilor diplomatice, Suport de curs, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2018, <https://frispa.usm.md/wp-content/uploads/21.-Rotaru-Veronica.pdf>, consultat 30.10.2022.

- Spyridakis, Emmanuel, Ambassador, The Role of Diplomacy in Handling International Crises in the Post-Bipolar Era. The Case of the Balkans, <https://www.files.ethz.ch/isn/23267/Role%20of%20Diplomacy%20in%20Handling%20Int%20Crises.pdf>, accessed November 6, 2022.

- Tănăsie, Petre, Uzanțe diplomatice și de protocol, note de curs, Universitatea Româno-americană, București, <http://ffdc.ro/wp-content/uploads/2018/08/Tehnici-de-negociere-si-Uzante-diplomatice-si-de-protocol.pdf>, consultat 1.11.2022.

- Tătar, Ramona, Drept internațional public, Universitatea Europeană Drăgan, Lugoj, https://www.universitateaeuropeanadragan.ro/images/imguploads/cursuri_biblioteca_virtuala/drept/note_de_curs_drept_international_public.pdf, consultat 4.11.2022.

- Vaisse, Justin, Transformational diplomacy, Institute for Security Studies European Union Paris, Chaillot paper no. 103, 2007, https://www.culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/public_diplomacy/Transformational_Diplomacy_-_Justin_Vaisse.pdf, accessed November 2, 2022.

Cuprins

Prefață	5
CAPITOLUL I	
COMUNICAREA ÎN SECOLUL XXI	7
Mass media și comunicarea în postumanism.....	8
Conceptul de postumanism.....	9
Comunicarea în postumanism	13
Comunicarea interumană	15
Comunicarea umanitate-nonumanitate	17
Comunicarea nonumanitate-nonumanitate	21
Concluzii	22
Bibliografie.....	24
COMUNICAREA TRANSDISCIPLINARĂ.....	30
Repere teoretice și clarificări conceptuale	32
Comunicarea transdisciplinară	38
Procesul comunicării transdisciplinare în	
grupuri de lucru	40
Comunicarea intragrup	42
Comunicarea intergrupuri și între microgrupuri	43
Comunicarea interculturală.....	44
Concluzii	45
Bibliografie.....	46
COMUNICAREA ONLINE.....	54
Comunicarea prin social media	55
Etica în comunicarea online.....	58
Parametrii comunicării prin social media: tipologie,	
ierarhizare și efecte asupra utilizatorilor	61
Conținutul parametrilor comunicării prin	
rețelele sociale.....	64
Numărul și tipul parametrilor comunicării	66
Tipurile parametrilor comunicării prin social media	69
Ierarhizarea parametrilor comunicării prin social media ..	71

Efectele parametrilor comunicării prin social media asupra utilizatorilor.....	76
Concluzii.....	79
Anexă.....	82
Bibliografie.....	88

CAPITOLUL II

COMUNICAREA ÎN CRIZE..... 97

Comunicarea administrațiilor publice cu cetățenii pentru prevenirea și managementul situațiilor de criză (urgență).....	97
Cum trebuie înțelese criza și comunicarea în situații de criză (urgență).....	99
Comunicarea în etapa de prevenire a crizelor (situațiilor de urgență).....	102
Principiile comunicării în situații de criză (urgență).....	104
Regulile comunicării în situații de criză (urgență).....	105
Comunicarea în etapa de management a crizei (situației de urgență).....	110
Comunicarea în etapa post-criză (situație de urgență)....	110
Concluzii.....	112
Bibliografie.....	112

COMUNICAREA ÎN PANDEMIE: FAKE NEWS ȘI

DEZINFORMARE VERSUS ADEVĂR ȘI ÎNCREDERE.. 116

Aspecte conceptuale referitoare la fake news, dezinformare și teorii ale conspirației, ampligandă și infodemie.....	118
Metode și mijloace de răspândire a știrilor de tip fake și a dezinformării prin teorii ale conspirației.....	130
Efectele fake news, ale dezinformării și ale teoriilor conspiraționiste.....	132
Estimarea evoluției infodemiei și a pandemiei.....	134
Soluții posibile pentru diminuarea amplitudinii și a intensității fluxului de fake news și teorii ale conspirației.....	136

Concluzii.....	138
Bibliografie.....	139

COMUNICAREA ȘI RELAȚIILE INTERUMANE ȘI INTERCOMUNITARE ÎN PANDEMIA DE COVID-19....149

Impactul pandemiei de COVID-19 asupra comunicării și relațiilor interpersonale.....	151
Impactul pandemiei de COVID-19 asupra comunicării și relațiilor în familie.....	151
Impactul pandemiei de COVID-19 asupra comunicării și relațiilor interpersonale în societate.....	153
Impactul pandemiei de COVID-19 asupra comunicării și relațiilor intercomunitare.....	155
Propuneri de îmbunătățire a comunicării și relațiilor dintre oameni și comunități.....	157
Concluzii.....	158
Bibliografie.....	159

MĂSURI GUVERNAMENTALE ANTIPANDEMICE ȘI

EFECTELE LOR ASUPRA COMUNICĂRII.....167

Efectele distanțării fizice.....	170
Efectele sistării temporare a unor activități productive și comerciale și ale lucrului de acasă (telemuncii).....	171
Efectele închiderii temporare a școlilor și universităților și desfășurării învățământului online.....	172
Efectele purtării măștii faciale.....	174
Efectele carantinei.....	176
Concluzii.....	177
Bibliografie.....	178

CAPITOLUL III

COMUNICAREA DIPLOMATICĂ – PREZENT ȘI

PERSPECTIVE.....183

Transparența insuficientă – una dintre deficiențele comunicării diplomatice contemporane.....	184
Comunicarea diplomatică.....	192
Comunicarea orală.....	193

Semnele și semnalele.....	194
Comunicarea nonverbală.....	195
Ritualurile.....	196
Transparența în comunicarea diplomatică.....	196
Este posibilă transparența totală în comunicarea diplomatică?	200
Concluzii.....	204
Bibliografie	205

COMUNICAREA DIPLOMATICĂ NEADECVATĂ (NEDIPLOMATICĂ) ȘI EFECTELE ACESTEIA ASUPRA INDIVIZILOR ȘI A COMUNITĂȚILOR..... 213

Cum este definită și înțeleasă comunicarea diplomatică neadecvată (nediplomatică).....	215
Cauzele comunicării neadecvate (nediplomatice)	215
Comunicarea diplomatică neadecvată (nediplomatică) generată de interes	216
Comunicarea diplomatică neadecvată generată de trăsăturile de caracter ale liderilor și ale diplomaților.....	219
Comunicarea diplomatică neadecvată generată de statura morală și profesională a liderilor și a diplomaților, respectiv de statutul entităților pe care le reprezintă în arena internațională	222
Efectele comunicării diplomatice neadecvate (nediplomatice)	224
Concluzii.....	228
Bibliografie	229

VIITORUL COMUNICĂRII DIPLOMATICE 240

Analiza situației curente a diplomației și a comunicării diplomatice.....	240
Diplomația integrată – soluția posibilă pentru diplomația viitorului.....	241
Alte soluții posibile pentru diplomația viitorului	243
Concluzii.....	244
Bibliografie	245

M-am străduit să îmi expun opiniile astfel încât, pe subiectele abordate, cititorii să găsească ideile relevante, expuse ca atare de către autorii lor, sau integrate în context pentru a avea coerență și a sublinia aspecte care sunt de interes pentru prezent și, sper, pentru viitor.

Mihail ORZEAȚĂ

CAPITOLUL I COMUNICAREA ÎN SECOLUL XXI

Secolul XXI este unul supertehnologizat în care internetul, rețelele de calculatoare, inteligența artificială, roboții, conturile automate, social media și dispozitivele mobile inteligente de comunicare au modificat fundamental nu doar metodele și instrumentele de comunicare ci și modul în care oamenii relaționează în familie, la locul de muncă, în afaceri, în diplomație și în societate.

Comunicarea este suportul și, în mare măsură, garantul succesului în viață dacă se bazează pe cunoștințe solide în domeniul profesional, pe calități și deprinderi de a folosi cuvintele în diferite împrejurări și pe deprinderile de a utiliza tehnologiile pentru a comunica în scris, oral și mediat. Comunicarea este, în același timp, "liantul ce ține împreună națiuni, corporații, discipline științifice și familii." (Miller, 1996, p. 3)

Există și părți nedorite ale comunicării. Una dintre acestea apare atunci când oamenii nu reușesc să se înțeleagă, să se pună de acord și să desfășoare acțiuni utile pentru viitorul lor și al umanității, în ansamblu. O altă parte nedorită a comunicării este urmarea intențiilor malefice ale unor semeni de-ai noștri care ne bombardează cu fake news și cu mesaje menite să ne manipuleze și să ne impună concepții și comportamente conforme cu interesele și obiectivele lor.

Comunicarea în secolul XXI, afirmă Carolyn Miller, ar trebui să fie mai mult o artă decât o știință pentru că oamenii trebuie să se adapteze atât ei înșiși cât și modul

lor de a comunica la schimbările rapide în domeniile științific, tehnologic, economic, politic, social și cultural. (Miller, 1996, pp. 5-6) Alți experți în comunicare estimează că în secolul XXI comunicarea este în tranziție de la oralitate la electronică și de la Gutenberg la Zuckenberg. (Adema and Hall, 2016)

Adepții curentului de gândire postumanist se pronunță pentru reconceptualizarea noțiunii de umanitate și a rolului și locului omului în natură. De asemenea, postumanistii consideră că omul nu este superior altor ființe și că are multe puncte comune cu non-umanitatea, inclusiv în domeniul comunicării.

Progresul fulminant al științei, tehnologiei și al informaticii a adâncit cunoașterea atât de mult încât unii oameni de știință se tem că am putea ajunge în situația de a nu ne mai putea înțelege din cauza opiniilor diferite. Una dintre posibilele soluții de evitare a acestui impas este comunicarea transdisciplinară.

Mass media și comunicarea în postumanism¹

În ultimele decenii ale secolului al XX-lea gânditori aparținând mai multor categorii socioprofesionale – filozofi, sociologi, oameni de știință, scriitori, artiști etc. – au inițiat o dezbatere prin care puneau la îndoială conceptul actual de umanism. Principala obiecție se referea la plasarea omului în centrul atenției pe considerentul

¹ Cea mai mare parte a conținutului acestui subcapitol a fost publicată de mine în limba engleză, în revista *International Journal of Communication Research*, Volume 10, Issue 1, January / March 2020, pp. 43-51, cu titlul *Mass Media and Communication in Posthumanism*. Articolul poate fi consultat la adresa: https://www.ijcr.eu/articole/482_06%20Mihail%20ORZEATA%2043-51.pdf.

9 Comunicare și diplomație în secolul XXI

că este singura ființă înzestrată cu rațiune, calitate care îi conferă superioritate asupra tuturor celorlalte ființe. Așa a apărut postumanismul, concept de gândire care are ca obiectiv principal să ne convingă că actualul mod de înțelegere a condiției umane trebuie regândit pentru că nu reflectă corect realitatea.

Conceptul este multidisciplinar și controversat în același timp pentru că modul în care este abordat și dezvoltat de oameni de știință și experți din domenii diverse, de la biopolitică, medicină și cultură până la tehnologia informației și roboți este diferit.

Unele dintre ideile subsumate conceptului de postumanism sunt: postumanismul nu înseamnă după umanitate ci ceea ce este diferit de umanitate, devenirea, metamorfoza, întrepătrunderea domeniilor, abaterea de la ceea ce este obișnuit etc.

Unul din domeniile de mare interes ale cercetării științifice actuale, referitoare la postumanism, este cel al locului și rolului mass media și al comunicării în dezvoltarea și promovarea conceptului de postumanism în comunitățile umane ale globului pământesc.

Referindu-se la mass media și postumanism, cercetători științifici cu orientări diferite au lansat deja în spațiul public sintagme ca „media diabolică (evil media),” „mașinăriile media (media machines),” „geologia media (media geology)” etc.

Conceptul de postumanism

Asupra paternității denumirii și a conceptului de postumanism sunt date contradictorii. Pentru unii autori părintele postumanismului este Ihab Hassan care a publicat o lucrare cu această temă în 1977 „Prometheus as Performer: Towards a Posthumanist Culture?” (Bolter, 2016), în care a dat și o definiție a acestui concept. După

Alți autori noțiunea de postumanism a fost folosită pentru prima dată de sociologul Maurice Parmelee, în lucrarea *Poverty and Social Progress*, capitolul "Eugenic Measures and the Prevention of Poverty," publicată în 1916. (Schmeink, 2016, p. 32)

De asemenea, există și opinii potrivit cărora noi, oamenii, am fost întotdeauna postumaniști pentru că între umanitate și non-umanitate au existat conexiuni permanente (Hayles, 1999, p. 291), adevăr care este mai ușor de pus în evidență în prezent prin infrastructura și tehnologia dezvoltate în ultimele decenii (Bennet, 2010). Și în antichitate au existat referiri la comunicarea între oameni și animale, Aristotel fiind unul dintre filozofii menționați de autori care afirma: "Animalele sunt experte în percepția mișcărilor corpului și a acțiunilor." (Hawkee, p. 85).

Nu există consens între autorii care au publicat studii despre postumanism. Una dintre metodele utilizate pentru definirea conceptului este cea a antitezei cu umanismul. Modul actual de înțelegere a naturii umane este tributar felului cum aceasta este reflectată în cultura occidentală. Unul dintre punctele de vedere relevante pe această temă aparține lui Stefan Herbrechter care scria "oamenii nu sunt în realitate (sau cel puțin nu numai) animale; ei au corpuri care nu sunt mașini (pure); ei sunt materie dar și spirit; ei constituie o specie cu "natură umană", făcută din indivizi radical unici, și așa mai departe." (Herbrechter, 2018) Punctul central al reprezentării omului în concepția vestică este excepționalismul, respectiv reprezentarea omului ca singura ființă înzestrată cu darul gândirii, fapt ce îi conferă autonomie și superioritate asupra tuturor celorlalte ființe.

Keeling and Lehman afirmă că, spre deosebire de umanism, "filozofia postumanistă consideră că omul este:

11 Comunicare și diplomație în secolul XXI

a) fizic, chimic și biologic combinat cu și dependent de mediul ambiant;

b) stimulat prin interacțiuni care generează afecte, obiceiuri și rațiune;

c) nu posedă nici un atribut care este unic doar omului dar, în schimb, este făcut dintr-un ecosistem mai larg care evoluează." (Keeling and Lehman, 2018). Altfel spus, postumaniștii vor să schimbe imaginea despre om, stabilită de umaniști, în sensul că omul nu este superior celorlalte ființe umane și nici chiar mașinilor. Din această perspectivă, Donna Haraway, în lucrarea "Cyborg Manifesto" (1985) reprezintă oamenii ca pe niște cyborgi (organisme cibernetice), adică niște corpuri sensibile gânditoare care au o complexitate semiotică structurată pe multe generatoare de diversitate. (Haraway, 1985) Alți postumaniști reprezintă omul ca un punct nodal în cadrul unui sistem complex ce reacționează la forțele exterioare. Cu alte cuvinte, omul nu mai este agentul însărcinat cu propriul destin ci este captiv al forțelor planetare care se află în afara controlului său.

Pentru Hayles "corpul uman este o proteză cu care ne naștem și pe care învățăm să o folosim." (Hayles, 1999, p. 3). Dintr-un alt punct de vedere, Bennet consideră "corpul uman ca fiind un compozit," fiindcă încorporează alte ființe – bacterii, viruși, microbi, paraziți – și substanțe organice și anorganice. (Bennet, 2010) Recent, alți gânditori postumaniști utilizează acest concept pentru a caracteriza cultura tehnică aflată în plină dezvoltare, dar în acest fel nu reușesc să facă o distincție adecvată a postumanismului de alte concepte. De exemplu, Pepperell descrie postumanismul ca o formă de antiumanism, concepție care este reaprinsă (reluată) de știința modernă. (Miah, 2007, p. 5) Fukuyama utilizează conceptul de postumanism pentru a sublinia ceea ce poporul ar trebui

să considere că este imoral în îmbunătățirea calităților omului. (Miah, 2007, p. 6)

Postumanismul scoate în evidență că omul însuși este un produs a ceea ce Agamben a numit "anthropological machine," adică un sistem care produce autorecunoașterea și o diferențiere parțială a oamenilor de alte entități. (Ginn, 2016)

Apariția calculatoarelor și a inteligenței artificiale, adâncirea cunoașterii în genetică (producerea de noi specii de animale și soiuri de plante, clonarea etc.), recunoașterea existenței inteligenței la animale și realizarea comunicării oamenilor cu animalele demonstrează porozitatea limitelor dintre umanitate și non-umanitate. La aceste argumente mai trebuie să adăugăm transplanturile de organe de la animale la oameni și protezele realizate pentru a înlocui membrele și organele lipsă ori bolnave ale oamenilor.

Lennard and Wolfe afirmă că "Postumanismul" nu înseamnă "anti-umanism" în oricare dintre aceste sensuri, dar nici nu înseamnă ceva care vine, istoric, după umanism, ca de exemplu în 1972 după 1968 sau oricând la altă dată. (Lennard and Wolfe, 2017) Postumanismul înseamnă tranziția acestui stadiu de evoluție umană spre o altă treaptă de dezvoltare, (Herbrechter, 2018) în planurile filozofic, cultural, tehnologic, economic, politic, social, biologic, psihologic, cognitiv etc. În acest sens, postumanismul este o colecție de moduri de gândire care reflectă scepticismul în legătură cu poziția centrală a omului în filozofia, cultura și politica occidentală. Adepții acestui curent de gândire militează pentru "regândirea înțelesului de persoană și altul," adică ne determină să redescoperim cine suntem. (Robinson, 2011, p. 38)

Herbrechter opinează că "Gândirea postumanistă este un fel de "jucărie" deliberată ce traversează această

frontieră (în mare măsură imaginară) dintre om și mașină." (Herbrechter, 2018) Pe de altă parte, Bolter consideră că "termenul postumanism este aplicat unei game extinse de puncte de vedere teoretice contemporane, puse în evidență de cercetători în cadrul unor studii de filozofie, știință și tehnologie, studii literare, teorii critice, sociologie teoretică și studii despre comunicare. Termenul desemnează un nou mod de înțelegere a subiectului om și a relațiilor sale cu lumea naturală." (Bolter, 2016)

Comunicarea în postumanism

Secolele al XX-lea și al XXI-lea au marcat o evoluție deosebită a comunicării interumane și a celei dintre umanitate și nonumanitate, în special datorită tehnologiei și informaticii.

Postumanistii definesc comunicarea ca „producția și schimbul de mesaje și înțelesuri” (Danesi, 1998, p. 283) sau, mai detaliat, "abilitatea de a-i lăsa pe alți indivizi să cunoască emoțiile, identitatea, atitudinile și ambițiile altcuiva." (Grotsch, 2012, p. 1148)

De asemenea, în concepția postumanistilor, individul uman "comunică (relaționează) cu indivizi aparținând speciei sale sau altor specii (....) (cu scopul n.a.) de a se stabili pe sine într-o comunitate și de a-și găsi locul în interiorul societății. Comunicarea este un mijloc vital pentru a transmite mesaje, informații și atitudini personale altora și de a fi înțeles, situație ce conduce la satisfacerea nevoilor și îndeplinirea dorințelor. Dacă un individ nu reușește să comunice cu alții, el va rămâne sau va deveni un marginalizat și va avea dificultăți să își creeze un loc sigur care să îi asigure supraviețuirea și bunăstarea." (Grotsch, 2012, p. 1149)

Dumitru Constantin Dulcan afirmă că viața presupune "în mod implicit comunicare (...) o permanentă circulație a informației – atât în interiorul sistemului viu, cât și în afara sa. Comunică în permanență fiecare parte componentă a unei celule cu alta, comunică în permanență celulele unui organism între ele, comunică întregul ansamblu viu cu mediul." (Dulcan, 1992, p. 64). Același autor lansează ipoteza existenței unui "limbaj universal sau gândirea fără cuvinte," obținută prin telepatie, ce se poate folosi pentru comunicarea între oameni, animale și plante. (Dulcan, 1992, pp. 43-44)

În concepția postumanistilor și a predecesorilor lor, poststructuraliștii, limbajul și comunicarea trebuie redefinite pentru că actualele definiții nu mai corespund pe deplin realității. De exemplu unul dintre poststructuraliștii cu notorietate – Michel Foucault – definește limbajul ca un nesfârșit lanț de semnificații.

În același scop al redefinirii comunicării poststructuraliștii apreciază că aceasta guvernează mintea, generează putere, cunoștințe, subiecte și adevăruri pentru că prin comunicare nu se relaționează doar ființele umane. (Leitch, 2001, p. 1620) Cu alte cuvinte, prin comunicare nu se transmit și receptează doar mesaje umane ci se transmit și date, informații, comenzi de la om la calculatoare și invers dar și între calculatoare, între rețele de calculatoare și roboți (instalații, dispozitive, mijloace industriale), medicale, științifice, utilitare, casnice, de transport, etc. Este un adevăr demonstrat și acceptat de marea majoritate a oamenilor de știință potrivit căruia comunicarea nu este o însușire exclusivă a oamenilor pentru că umanitatea și non-umanitatea comunică, în diferite moduri, una cu cealaltă.

Comunicarea interumană

Comunicarea interumană în actualul mediu digital s-a deplasat tot mai mult de la oralitate la electronică pentru că această nouă modalitate de a interacționa cu alți oameni permite transmiterea de informații (mesaje și date) atât la destinatarii aleși/doriți cât și în întreg spațiul virtual în timp real sau într-un timp foarte scurt.

În postumanism comunicarea este în tranziție de la Gutenberg la Zuckenberg (Adema and Hall, 2016) pentru că folosirea comunicării scrise pe suport de hârtie este tot mai redusă și este înlocuită treptat de comunicarea electronică. În ultimii ani tot mai mulți oameni cu funcții de decizie în comunități umane – șefi de state, miniștri, parlamentari, primari, directori ai diferitelor structuri administrative și economice etc. – folosesc rețelele de socializare pentru a-și comunica gândurile și chiar deciziile. Videoconferințele și teleconferințele sunt alte modalități prin care șefii își conectează simultan subalternii, aflați uneori la distanțe de câteva mii de kilometri, pentru a le transmite deciziile și a le asculta opiniile, economisind timp și resurse.

Generațiile actuale și cel mai probabil și cele ce se vor naște, învață să folosească dispozitivele electronice de comunicare înainte de a ști să vorbească, să scrie și să citească. Din această cauză oamenii acestor generații au un mod de gândire și de acumulare de cunoștințe diferit de cel al generațiilor anterioare.

Și poșta clasică este înlocuită treptat de poșta electronică pentru că este mai rapidă și există modalități de asigurare a secretului corespondenței – de la semnătura electronică până la parolele de recunoaștere și coduri. Pe acest subiect al poștei clasice, Cook afirmă că "Era poștei, era scrisorilor de dragoste, a literaturii, a metafizicii, istoriei etc., se va încheia. Poșta, sau principiul

popului, va rezista, așa cum este acum, sau transformat, transferat și translatat ca urmă a ceea ce a fost". (Cook, 1987, p. 293)

Tehnologia actuală folosită în comunicare – telefoane smart, laptopuri, ipod-uri, mp3 players și alte tipuri de dispozitive –, înconjoară omul modern cu o adevărată aură și generează un sentiment de însingurare, de înstrăinare chiar, pentru că elimină, în mare măsură, comunicarea față în față. Se poate spune că omul și tehnologia s-au contopit pentru că majoritatea timpului sunt împreună și conectați prin dispozitive similare cu alți oameni și cu rețelele de calculatoare.

În anul 1887 polonezul Ludwik Lejzer Zamenhof a inventat limba Esperanto, pe care dorea să o propună lumii ca limbă universală și prin care, spera el „ar putea să răspândească pacea în lume, eliminând conflictele ce apar din cauza diferențelor culturale și lingvistice. (Din nefericire această inițiativă nu a avut succes. Dovada? Primul război mondial.)” (Mathilde) De asemenea, Zamenhof a creat această limbă pentru a elimina barierele lingvistice dintre oamenii și comunitățile care vorbesc limbi diferite. Pe de altă parte, el spera că prin această limbă va elimina discriminarea existentă atunci, ca și în prezent de altfel, între statele anglofone și celelalte, deoarece limba engleză este foarte des utilizată în cadrul comunicării internaționale (Mathilde), în domeniile diplomației, afacerilor, al politicii și științei. În prezent sunt peste 100.000 de vorbitori de limbă Esperanto din peste 83 de state care editează aproximativ 100 de publicații și se întâlnesc anual la un congres. (Encyclopaedia Britannica) “Esperanto a fost creată cu intenția de a deveni a doua limbă a lumii (...). Ea este foarte ușor de învățat pentru că toate cuvintele și propozițiile sunt construite din 16 reguli de bază ce pot fi scrise pe o

pagină sau două de hârtie. Ea nu are toate excepțiile confuze și modurile altor limbi. Lexicul său este împrumutat din cuvinte ale limbilor engleză, germană și câteva alte limbi romanice ca franceza, spaniola și italiana.” (Penarredonda, 2018) Pentru a facilita accesul mai multor oameni la limba Esperanto, în 2011, Luis Von Ahn a realizat o platformă digitală – Duolingo – care traduce Esperanto în limbile spaniolă, portugheză și engleză. (Penarredonda, 2018)

Ideea facilitării comunicării între comunitățile umane l-a determinat pe Dag Hammarskjöld, primul Secretar General al ONU, să prezinte organizației propunerea de a stabili limbile oficiale care să fie folosite la comunicarea între membrii ei. Acestea au fost aprobate în 1946, la un an după înființarea ONU. “Sunt șase limbi oficiale la ONU. Acestea sunt: araba, chineza, engleza, franceza, rusa și spaniola. Interpretarea și traducerea corectă a acestor șase limbi, atât în formă vorbită cât și în cea scrisă, este foarte importantă pentru desfășurarea activității Organizației pentru că acestea asigură o comunicare clară și concisă despre aspecte de importanță globală.” (United Nations)

Pentru ca oamenii de diferite etnii să poată comunica între ei fără alt intermediar uman (translator) au fost inventate dispozitive ce pot traduce instantaneu mai multe limbi. Dacă în 2017 dispozitivele existente pe piață puteau traduce în 38-42 limbi, (Bolton, 2017), în prezent acestea pot traduce în peste 100 de limbi. (Amazon, 2024)

Comunicarea umanitate-nonumanitate

Până în secolul al XX-lea mulți oameni de știință credeau că procesul de comunicare este rezervat doar ființelor umane. În a doua parte a aceluia secol și, mai

ales, în primele decenii ale secolului al XXI-lea s-a ajuns la concluzia indubitabilă că există comunicare atât în cadrul nonumanității cât și între umanitate și nonumanitate. În acest fel nonumanitatea nu mai este considerată „obiect” iar umanitatea „subiect,” ci entități care au atât caracteristici similare cât și proprietăți distincte iar între ele există conexiuni multiple: om-animal, om-mașină, om-natură etc.

Dumitru Constantin Dulcan afirmă că există “posibilități de comunicare la nivelul întregii lumi vii prin intermediul unui câmp energetic emis de organism: comunicarea dintre celulele unui țesut, dintre două organisme umane, dintre om și plante, dintre om și microorganisme și, cu certitudine, dintre toți indivizii unei specii. Tot ceea ce este viu emite și recepționează informații pe un cod specific, probabil, fiecărei specii sau propriu chiar întregii lumi vii.” (Dulcan, 1992, p. 44)

Comunicarea om-mașină a înregistrat progrese spectaculoase în ultimele decenii. Inventarea calculatorului a generat percepția inițială că procesul de comunicare cu ajutorul acestuia este unul abstract. Cu timpul, biologii și informaticienii au descoperit existența unor similitudini între neuronul uman, cel al altor ființe și cu sistemul binar al calculatoarelor electronice. Astfel s-a putut pune în evidență materialitatea calculatorului, nu doar datorită tastaturii, monitorului și mouse-ului ci și al fluxului de particule trimis spre destinatari, decodat și transformat în limbaj inteligibil pentru ființele umane. În acest fel postumanismul și transumanismul au contribuit la dezvoltarea curentului de gândire intitulat „noul materialism.”

În prezent oamenii au inventat programe (software) ce permit comunicarea directă cu calculatorul folosind vocea, nu doar tastatura și mouse-ul. Există programe

care permit recunoașterea identității omului, prin iris, amprente, voce, fotografie etc. pentru a i se permite accesul în anumite spații protejate, la anumite baze de date, la accesarea unor fonduri financiare etc. Relativ recent au fost realizate programe de recunoaștere facială cu scopul identificării oamenilor de la distanță, inclusiv când se află împreună cu alți oameni în cadrul diferitelor manifestări, de regulă violente.

A fost inventat pilotul automat pentru diferite tipuri de vehicule. De asemenea, au fost construite aeronave, nave maritime și vehicule terestre fără pilot uman, roboți științifici, medicali, industriali și militari care funcționează independent sau sunt teleghidatți ori supravegheați de oameni.

Comunicarea între oameni și animale a existat din vremuri imemorabile pentru că în acest fel a reușit omul să domesticească animale pentru tracțiune, pentru prestarea diferitelor lucrări în agricultură, defrișarea pădurilor, ajutorarea persoanelor nevăzătoare, salvare și evacuare (în caz de cutremur, explozii urmate de prăbușirea unor clădiri, salvamont etc.), prinderea infractorilor, pază, terapie, spectacole și concursuri etc.

În cadrul comunicării între specii diferite, consideră Smuts, înțelesul apare din modul de interacțiune și mai puțin din comportamentul fiecărui individ. Autoarea expune opinia că între oameni și animale există un cadru de comunicare constituit din 7 nivele de răspunsuri – de la fuga unuia de celălalt până la distanțe considerate sigure (nivelul 1) și studiarea reciprocă pentru a-și intui intențiile (nivelul 2), până la realizarea și menținerea unei relații reciproc avantajoase (nivelul 6) și chiar constituirea unei comuniuni temporare (nivelul 7). (Smuts, 2005, pp. 306-308)

Comunicarea între oameni și plante a fost pusă

în evidență prin observații directe și prin experiențe de laborator. Este un fapt dovedit că plantele reacționează la acțiunile și, mai ales, la atitudinile oamenilor. Cazul plantei *Mimosa pudica* este, probabil, cel mai cunoscut dar orice pom sau orice plantă se dezvoltă mai bine și mai armonios dacă oamenii îi arată tandrețe sau se ofilește ori chiar moare dacă percepe o atitudine ostilă față de el/ea, manifestată de oameni. De asemenea, plantele carnivore sesizează diferența dintre insectele pe care le devorează de obicei și alte obiecte oferite de cercetători cu scopul de a le testa să vadă dacă le acceptă ca hrană. (Dulcan, 1992, p. 62)

Comunicarea între oameni și natură a evoluat preponderent spre satisfacerea cerințelor oamenilor privind supraviețuirea, înmulțirea, hrănirea, adăpostirea, transportul, relaxarea, plăcerea și dorința de a acumula bunuri, proprietăți și bani. "De-a lungul timpului, filozofia și religia au stabilit locul omului în natură și oamenii fiind să considere natura ca pe o materie primă pe care ei o exploatează și o folosesc pentru îndeplinirea scopurilor lor, nu ca pe ceva cu care ei ar trebui să comunice." (Hedeager) Datorită acestei concepții păguboase oamenii s-au comportat ca niște stăpâni în relația cu natura iar activitățile lor au modificat echilibrul planetei prin alterarea relațiilor dintre componentele atmosferei, hidrosferei și litosferei. Voluntarismul, insuficiența cunoștințelor despre ecosisteme, lăcomia, neglijența și reaua intenție a multor semeni de-ai noștri au generat situația curentă în care poluarea aerului, a apei, a solului și a subsolului au determinat reacția Mamei Natura. Statisticile publicate de ONU relevă că "numărul actual de furtuni, inundații și valuri de căldură este de 5 ori mai mare decât a fost în 1970." (Naim, 2015) Fenomenele meteo extreme prezentate anterior sunt parte a unui lung lanț de probleme

căroră omenirea trebuie să le facă față: "schimbările climatice, suprapopularea, pierderea suprafeței fertile a solului și a apei proaspete, creșterea ratei de extincție a speciilor, distrugerea pădurilor, punerea în pericol a recifelor de corali, imposibilitatea stopării speciilor invazive, substanțe chimice toxice ce rămân în mediul ambiant un timp îndelungat, persistența sărăciei și a foametei oamenilor, un sistem financiar global umflat și instabil și o economie globalizată." (Garver and Brown, 2009)

Mulți oameni de știință din toată lumea cred că suntem la un punct de răscruce în care este necesară o relație corectă între oameni și natură. Acest gen de relație presupune să renunțăm la obiceiurile care ne-au adus aici: poluarea, lipsa de respect față de natură și de ceilalți semeni. Cu alte cuvinte, argumentează Garver and Brown, "relația corectă oferă un sistem de orientare pentru funcționarea în armonie cu realitatea științifică și cu tradițiile etice care au rezistat timpului (...). Un lucru este corect când tinde să păstreze integritatea, resiliența și frumusețea bunăstării comune a vieții. El este incorect (rău) când are altă tendință." (Garver and Brown, 2009)

Comunicarea nonumanitate-nonumanitate

Există o dezbatere destul de intensă pe tema modului de comunicare și a limbajului folosit de animale. Unii biologi și alți oameni de știință cred că "diferența fundamentală între comunicarea umană și cea nonumană constă în credința că animalele reacționează instinctiv și într-un mod predictibil și stereotip. De cele mai multe ori comportamentul uman este sub un control voluntar și limbajul uman este creativ și nepredictibil." (Hedeager)

Este larg răspândită opinia potrivit căreia "sistemele de comunicare și cel semiotic ale oamenilor și ale